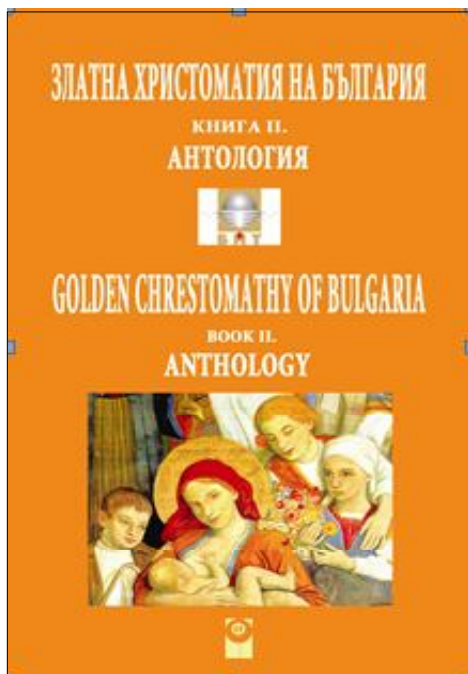

ЗА АНТОЛОГИЯТА НА БЪЛГАРИЯ (LIBER AUREUS) (Принципи, структура, дидактика)

д-р Николай Василев
проф. д.п.н. Александра Куманова

[* Object too big for pasting as inline graphic. | In-line.JPG *] **Златна хрестоматия на България** : Кн. II. Антология : Аналитико-синтетична архитектурника на българското изящно слово от IX до XXI в. (Универсален информационен модел) : Учебно пособие по лексикография на академичното текстописане / Състав., послесловие: Н. Василев, А. Куманова ; Науч. консулт.: И. Паси, С. Денчев, М. Куманов ; Терминол. ред. Н. Казански ; Справ.-информ. ред. Д. Ралева ; Библиогр. ред. М. Максимова ; Рец.: П. Велчев, И. Теофилов ; *Посвещава се на 1150-годишнината от Покръстването на българите* ; Епиграф: „Помогни ми, Господи, да помогна на слепите да прогледнат.“ – Н. Василев. – София : За буквите – О писменехъ, 2014. – 1068 (1-840; I-CCXXVIII) с. : с ил. – (Факлоносци ; IX). – Речник на личните, геогр. и др. имена ; Именен показалец ; Показалец на загл. ; Ключови думи на публ. ; Списък на ил. към публ. ; Списък на съкр.

Golden chrestomathy of Bulgaria : Book II. Anthology : Analytic-synthetic architectonics of Bulgarian refined speech from IX to XXI c. (Universal information model) : Textbook of lexicography of the academic text writing / Compilers, afterword: N. Vasilev, A. Kumanova ; Sci. advisers: I. Pasi, S. Denchev, M. Kumanov ; Terminol. ed. N. Kazanski ; Ref.-inform. ed. D. Raleva ; Bibliogr. ed. M. Maximova ; Rev.: P. Velchev, I. Theophilov ; *Dedicated to the 1150th anniversary of the conversion of the Bulgarians* ; Epigraph:

„Help me, Lord, to help the blind see the light“ – N. Vasilev. – Sofia : About Letters – O pismeneh, 2014. – 1068 (1-840; I-CCXXVIII) p. : ill. – (Torchbearers ; VIII). – Index of personal, geogr. and other names ; Index of names ; Index of titles ; Keywords of publ. ; List of ill. към публ. ; List of abbrev. – In Bulg.

Всяка литературна антология (*гр. ἀνθο-λογία* – букв.: *събирам цветя, букет от цветя, цветна градина*) събира и обговаря своеобразно съцветие от едно литературно наследство...

Но литературната антология – *a priori* – е и интелектуален акт, който не само регистрира, но и обгрижва упоритостта на своите съставители. Затова понякога е по-важно да се знае не какво е събрано, а кой го е събирал и преподавал във времето и пространството. При такива писатели като Иван Вазов, Константин Величков, Пенчо Славейков, Гео Милев или Елисавета Багряна например събраното понякога се оказва ключ към поетиката на цяло литературно направление...

Тъкмо това априорно знание формира принципите, архитектуриката, структурата и дидактиката на тази антология.

I. Принципи

Антологията следва два философски принципа.

ПЪРВИЯТ ПРИНЦИП е свързан с разбирането, че **художествената литература** – *не само чутата, прочетената, изиграната, наблюдаваната, а и написаната и съобразената с нормативната база на езика, породен от нивото на езиковото строителство в даден исторически момент* – е преди всичко следствие, а не причина...

Причината се крие в езика и етногенетичното фолклорно наследство и въображение на носителите на този език.

Причината е снета във всички сюжетни ядра на нередактирания автентичен словесен фолклор (*афоризми, гатанки, песни, приказки,*

легенди, фолклорен театър...) и по някакъв доста своеобразен начин е изгласкана в **следствието**, т.е. в литературните текстове и в литературния процес като цяло.

Тъкмо затова нашата антология е немислима без народните песни и приказки.

Следствието е отразена светлина, сянка, а не изгрев, който озарява величественото тяло на литературната природа, скрита в **причината**...

Но **причина** и **следствие** се намират в непрекъсваемо единство и представляват двете страни на един общ исторически процес.

Обърнете внимание на този необработен автентичен български юнашки възпев, който не е включен в антологията:

*Марко се е младо разсърдило,
та си търгна сабя димиския,
та погуби туре яничере,
та отпуци три синджира робъо.
Сички робъо дома си ойдоа,
сите робъе Великден правиа.
Гледая го гяци и попове,
па са Марко много лото клеле,
защо прави кърви на Великден
Кога ойде на честни манастир,
попове са църкви затворили,
сами са се църкви отворили,
сами са си моци продумали
– Фала вие, гяци и попове,
не е Марко тури кърви направил,
нел е Марко три църкви саградил!*

(СБНУ, XLII, 5)

Ето я видяната **причина**.

Но ето го и гениалното **следствие**, което е публикувано в антологията:

*Тоз, който падне в бой за свобода,
той не умира: него жалеят
земя и небе, звяр и природа,
и певци песни за него пеят.*

(Христо Ботев, „Хаджи Димитър“)

Поетиката на Христо Ботев не може да бъде осмислена, ако не се отчита начинът, по който народната песен е повлияла върху въображението на поета. Не става дума само за Ботевата силаботоническа редакция на нередактирания

силабически народнопесенен юнашки възпев и копирането на фолклорни алитерации и повторения в съседни стихове (*анафори, епифори, мезофори...*).

Христо Ботев създава български универсален етногенетичен философски възглед за света, който не просто строи, а и надстроява както **следствието**, така и **причината** за пораждането на българския литературен език. Това е философски и естетически скок във времето и пространството, който отчита както миналото и настоящето, така и фантазираното бъдеще.

Размитите синтетични представи на обобщеното българско фолклорно въображение за род, език и родина през XVIII–XIX в. при Христо Ботев придобиват аналитични измерения.

Песните му са за свободата.

Но тези песни са и песни, които изграждат единната представа за национално самосъзнание – и като **причина**, отразена в лирическите сюжети, и като **следствие**, породено от мечтата за лично и национално себеосъществуване едновременно.

Казано най-общо – следвайки илюстрации като „Хаджи Димитър“, – отношението между **българския юнашки епос** и **поезията на Христо Ботев** е същото, каквото би трябвало да предполагаме, че е отношението на средновековния германски епос към класическата английска трагедия, например, или на старофренският епос към класическата френска литература.

В началото – буквално като *пред-причина* – е фолклорното въображение, което формира естетическите, социалните и религиозните посоки, в които ще се развие *истинската* причина, породена *от* и *във* (!) историческото време и пространство, а после е **следствието** – „*Песента на Нибелунгите*“: ...*Уилям Шекспир*...; „*Песен за Роланд*“: ...*Жан-Батист Поклен Молиер*...; „*Моят Сид*“: ...*Лоне де Вега*...

Така погледнато, **българският юнашки епос** е по-вероятната **пред-причина**, която поражда истинската **причина** (**песните за**

Крали Марко), пресътворена гениално в следствието: ...Христо Ботев [„Хаджи Димитър“...].

Логиката на лирическите и белетристичните творби, обобщени в антологията, винаги структурира фрагмент от една опознаваема семиотична диалектика, вкоренена в синтактиката, семантиката и прагматиката на художествена литература.

Синтактиката определя граматическите свойства на езика, който формира парадигмата на литературните текстове в хипотаксични (т.е., сложни съставни – подобно на сложните съставни изречения $[a+a^1+a^2...]$), паратаксични (т.е., сложни съчинени – подобно на сложните съчинени изречения $[a+b+c...]$) или интермодални (т.е., сложни смесени – подобно на сложните смесени изречения $[a+a^1+a^2+b+c...]$) художествени структури, където литературният знак [автор, заглавие, литературно направление...] общува с другия/другите литературни знаци...

Семантиката насочва вниманието към художествената логика на литературните текстове и начина, по който те „разговарят“ за своето собствено значение (тук литературният знак общува с коронния и най-често скрития смисъл на художественото послание).

Подобно наблюдение би поставило езика и философските послания на неподражаемия СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ например както в контекста на цялата дамаскинарска традиция (XVI–XVIII в.), така и в сюжетното пространство на исихаста СВ. ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ ТЪРНОВСКИ, тъй като Светият отец се е възприемал като негов ученик и продължител.

Семантичният прочит на Христо Ботев би реконструирал и сегмент от паратаксична структура, за да го проектира върху екрана на интермодален лабиринт $[a+a^1+a^2+b+c...]$: ХРИСТО БОТЕВ, но и → ИВАН ВАЗОВ → ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ → ПЕЙО ЯВОРОВ...

По същия начин след СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ и неговата „история“ би трябвало да стои СВ. ЕПИСКОП СОФРОНИЙ

ВРАЧАНСКИ, но и → ПЕТЪР БЕРОН → ИВАН БОГОРОВ → ВАСИЛ АПРИЛОВ → НЕОФИТ РИЛСКИ...

Прагматиката е обвързана с отношението на литературните образци към етногенетичния корен на художествена литература като цяло (и обратно!) и дава реалната или въображаемата представа за интериоризацията и екстриоризацията в националното и световното литературно море (*тук литературният знак* [автор, заглавие, литературно направление...] *общува със субекта/субектите, които го използват в личния или обществения поток на речта като фрагмент/фрагменти от един всеобщ национален антологичен масив*: СВ. СВ. КОНСТАНТИН-КИРИЛ ФИЛОСОФ И АРХИЕПИСКОП МЕТОДИЙ, но и → СВ. АРХИЕПИСКОП КЛИМЕНТ ОХРИДСКИ '! СВ. ЕПИСКОП КОНСТАНТИН ПРЕСЛАВСКИ → ЧЕРНОРИЗЕЦ ХРАБЪР → ЙОАН ЕКЗАРХ...; СВ. ПАТРИАРХ ЕВТИМИЙ ТЪРНОВСКИ, но и → СВ. О. ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ → ПЕТКО Р. СЛАВЕЙКОВ → ЛЮБЕН КАРАВЕЛОВ...; ХРИСТО БОТЕВ, но и → ИВАН ВАЗОВ → ПЕНЧО СЛАВЕЙКОВ → ЙОРДАН ЙОВКОВ → ЕЛИН ПЕЛИН...; ГЕО МИЛЕВ, но и → НИКОЛАЙ ЛИЛИЕВ → ЕЛИСАВЕТА БАГРЯНА → АТАНАС ДАЛЧЕВ...; НИКОЛА ВАПЦАРОВ, но и → ИВАН ПЕЙЧЕВ → ВЕСЕЛИН ХАНЧЕВ → АЛЕКСАНДЪР ГЕРОВ → АЛЕКСАНДЪР ВУТИМСКИ → ВАЛЕРИ ПЕТРОВ → ПАВЕЛ МАТЕВ...; ПЕНЬО ПЕНЕВ, но и → ЛЮБОМИР ЛЕВЧЕВ → КОНСТАНТИН ПАВЛОВ → ВЛАДИМИР БАШЕВ → ПЕТЪР КАРААНГОВ → ХРИСТО ФОТЕВ → ИВАН ДИНКОВ → ЕВТИМ ЕВТИМОВ → МИХАИЛ БЕРБЕРОВ... → ЕЛЕНА АЛЕКОВА, ГЕОРГИ ГОСПОДИНОВ...

Тъкмо това триединство – **синтактика, семантика, прагматика**, което решава повече познавателни, отколкото възпитателни дидактични задачи, структурира архитектурата на антологията.

ВТОРИЯТ ПРИНЦИП се корени в разбирането ни, че тази антология е преди всичко антология на българското изящно слово.

Словесният комплекс „изящно слово” – най-вече заради определението „изящно...” – озадачава...

Понятието „изящно слово” е на практика полисемантично, тъй като **прилагателното име „изящно...”** – когато то се **прилага в потока на речта**, за да определи феномен, свързан с изкуството – се отнася най-вече до т.нар. „изящни изкуства”, за каквито обикновено се смятат графиката, скулптурата, живописата, музиката...

Допълнителна трудност при осмислянето на това понятие идва и от факта, че в словесния комплекс се включва и понятието „...**слово**”, което в случая не се разбира в неговия традиционен смисъл (слово – дума – реч).

В тази антология практическото осмисляне на думата „...**слово**”, потопена в звуковия комплекс „изящно слово”, търси своите изначални и, в този смисъл, универсални християнски семантични граници: „*В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото. То беше в начало у Бога. Всичко чрез Него стана, и без Него не стана нито едно от онова, което е станало. В Него имаше живот, и животът беше светлината на човеците.*” (**Йоан 1:1-4**).

Подобна идентификация и приравняване на лексикалните значения на думата **слово** – словото като „дума” и „реч”, когато става въпрос за художествена литература, но и Словото като представа за онтологичното начало на християнското учение за триединния Бог: Св. Отец, Св. Син и Св. Дух („*В начало беше Словото, и Словото беше у Бога, и Бог беше Словото.*” **Йоан 1:14**) – търси синхрон между висшите универсални нравствени норми на поведение, които по правило възплава и изтласква високата художествена литература, от една страна, и, от друга, универсалните християнски идеали за нравственост.

Изразът „изящно слово” – поне така ни се иска да мислим – може да присъства в говоримата и писмената реч и посредством своето божествено значение, защото истина е, че „*В Него [в Словото] имаше живот, и животът беше светлината на човеците.*” **Йоан 1:4**).

ИДЕЯТА ЗА СЛОВOTO, ЗА ЕЗИКА ПО СЪЩЕСТВО Е РЕЛИГИОЗНА, А НЕ РАЦИОНАЛНА, БИТОВА...

Истината за литературния език на практика е истината не само за осмислената, но и за споделената литературна красота.

Най-високите образци, снети в историята на 12-вековната българска художествена литературна традиция, са на практика резултат от реалното единодействие/взаимодействие на църковни и просветни деятели, на писатели и езиковеди. Тук генеалогично издържаните линии – *автор : произведение : традиция : приемственост* – изграждат еластична мегаметяфора, чийто геном има повече фолклорен, затворен, консервативен, но почти винаги православен християнски произход. Той не е времев и не е подчинен на „временните” феномени, защото е генетично обвързан с вечните, космичните пулсации във времето и пространството.

Оказва се, че в българския художествен идеал – който е идеалът на писателя (поета, белетриста, публициста, драматурга...), живописващ със (и чрез!) словото – пулсира една обща идея, чиято синтактика, семантика и прагматика поражда смисъла на имплицативно обвързан триединен информационен код:

- ХРИСТИЯНСКИ ИДЕАЛИ;
- РОДОВИ ДОБРОДЕТЕЛИ;
- АКТИВНА ИНДИВИДУАЛНА ЦЕННОСТНА ПОЗИЦИЯ, ПОДЧИНЕНА НА ЕДИНОСЪЩНИТЕ ХРИСТИЯНСКИ ИДЕАЛИ И РОДОВИ ДОБРОДЕТЕЛИ.

Подобно разбиране поражда смисъла на информационен код, чрез декодирането на който става възможно наблюдаването с просто око на аргументи на филигранно – *атомарно* – равнище.

Разглеждането на българската литературна среда в био-библиографски, библиографски, философски, психологически, исторически, лингвистични и художествени структури едновременно изгражда рационална панорама на **БЪЛГАРСКИЯ НАЦИОНАЛЕН ЛИТЕРАТУРЕН КОСМОС, В КОЙТО НАРОДОПСИХОЛОГИЯТА, ХРИСТИЯНСКОТО УЧЕНИЕ ЗА**

ТРИЕДИННИЯ БОГ, ЕЗИКЪТ И ХУДОЖЕСТВЕНАТА ЛИТЕРАТУРА СА БАЗОВИ ПОНЯТИЯ.

II. Структура

Всяка литературна антология регистрира и своеобразно прераждане на литературното произведение.

Понякога тези *пре*-раждания са толкова много, толкова неочаквани и толкова несъвместими помежду си, че литературният източник буквално губи спомена за изначалния си тласък. Тук оригиналността и блясъкът на изконното творческо раждане остават на заден план, защото се е породила нова красота...

Ако например едно литературно произведение се обговори от филмов, театрален, музикален или хореографски екип поотделно (или едновременно!), се говори за появата на т.нар. *вторични* или *третични художествени сюжети*, които започват да живеят самостоятелен, дори конкурентен живот. Един е сюжетът на разказа на Николай Хайтов „Козият рог“, да кажем, свършено друга сюжетна интерпретация откриваме в неговите филмови адаптации, трето художествено превъплъщение се крие в балета „Козият рог“ и музиката към него. Същото можем да кажем за „Българи от старо време“ от Любен Каравелов, „Под игото“ на Иван Вазов, „Чифликът край границата“ от Йордан Йовков, „Крадецът на праскови“ от Емилиян Станев и др. В световната литература – следвайки творчеството на А. С. Пушкин, Оноре дьо Балзак, Мигел де Сервантес Сааведра, Джек Лондон... – редът на подобни примери ще се окаже нескончаем. Навсякъде обаче сюжетните източници на литературното произведение заживяват нов живот, търсят нов апогей, породен, обгрижен и обговорен в *цветната градина* на интелектуалци, творещи *букети от цветя*.

На практика съставителите на литературни антологии творят, като събират *цветя от вече съществуваща цветна градина*. Тук творческият акт трябва да се търси в подхода към обобщения образ на сюжетни платформи, структурирани под общия знаменател на обединяващи тематични ракурси.

Затова сборът от различни сюжетни ядра организира темата на всеки *florilegium* (лат. – букв.: *букет от цветя* – антология). Не е важно дали субективното интелектуално движение на съставителя се е осъществявало от темата към сюжетните ядра или от сюжетният сбор към темата/темите, тъй като целта в крайна сметка е една съща. По-важно е да се усети динамиката на времето, което някой препрочита, преосмисляйки неща от живота.

Създателят на литературен *florilegium* твори нова гледна точка към един въображаем субектно-предикатно-обектен темпоритъм...

Същността на *букета от цветя* е винаги динамична. Тук действието понякога може да промени

състоянието на обекта, превръщайки го в субект и обратно, каквито случаи можем да открием в антологичното наследство на Иван Вазов и Константин Величков, Пенчо Славейков, Гео Милев (най-вече!) и др.

Българските литературни антологии са неотделима част от българската литературна история. Голяма част от съставителите следват вкуса на своето време.

Създателят на антология творят своеобразни *литературни ерминии* (гр. – *ερμηνεία* обяснение, напътствие, описание), които узаконяват присъствието на автори, заглавия и литературни направления, ипостасно вплетени в зографисания барабанен свод на българското изаячно слово...

Не са правени много експерименти или компромиси с истинския литературен вкус, въпреки тематичните знаменатели, снети в семантичните бази. Винаги се търсят не просто високи, а преди всичко универсални художествени достойнства. Когато е ставало дума за чуждестранни писатели, пак водещо е било експонирането на обобщаващи универсални художествени модели, които са приобщими към българския литературен вкус.

III. Дидактика

Тази антология има два раздела: **I. Лирика** и **II. Епос**.

Всеки автор е включен с едно произведение. Изключение се прави за автори, които се представят с по едно и прозаично, и поетично произведение.

Важна характеристика на раздел **I. Лирика** е пререструктуриране на народната поезия, което следва възприети в науката жанрови схеми:

- **КОСМИЧНИ** – митични, легендарни, приказни...;
- **РЕЛИГИОЗНИ** – Новозаветни, Старозаветни...;
- **СОЦИАЛНИ** – мегдански, годешарски, сватбарски, трудови, хайдушки, юнашки...;
- **БИТОВИ** – семейни, обредни (лазарски...), любовни, галювни, жаловни, хумористични...

В този раздел е направено пълно преразглеждане на съдържанието на първоизточниците:

Антология на българската поезия : В 2 т. / Ред. кол. Ел. Багряна и др. – С. : Бълг. писател, 1969.

Други ред.: Ив. Давидков, Г. Джагаров, П. Динеков, Мл. Исаев, В. Колевски, Ан. Стоянов; Ел. Багряна – псевд. на ред. Елисавета Любомирова Белчева; Пълното име на ред. М. Исаев е Младен Исаев Младенов, на А. Стоянов – Анастас Стоянов Атанасов, а на Иван Давидков – Иван Давидков Иванов.

Т. 1. – 387 с. : с портр.

Т. 2. – 515 с. : с портр.

Стара българска литература : В 7 т. / Ред. кол. Б. Ст. Ангелов и др. ; [С предг. от Д. Петканова]. – С. : Бълг. писател, 1981.

Други ред.: Л. Грашева, П. Динеков, К. Иванова, С. Кожухаров, К. Куев, С. Николова, Д. Петканова; Пълното име на ред. С. Николова е Светлина Николова Тодорова; Ред. Б. Ст. Ангелов известен като Боно Стоянов Ангелов.

Т. 1. Апокрифи / Състав. и ред. [с предг.] Д. Петканова. – 1981. – 432 с.

Т. 2. Ораторска проза / Състав. и ред. [с предг.] Л. Грашева. – 1982. – 396 с.

Т. 3. Исторически съчинения / Състав. и ред. [с предг.] Ив. Божилов. – 1983. – 444 с.

Т. 4. Житиеписни творби / Състав. и ред. [с предг.] Кл. Иванова. – 1986. – 688 с.

Т. 5. Естествознание / Състав. и ред. [с предг.] А. Милтенова. – 1992. – 552 с. (Речник на личните имена; Речник на геогр. имена), в резултат на което са включени следните творби на съответните автори:

- „Хубава си, татковино“ / Петко Р. Славейков;
- „Хубава си, моя горо“ / Любен Каравелов;
- „Кирил и Методий“ / Стоян Михайловски;
- „Хайдушки песни“ / Пейо Яворов;
- „Цветарка“ / Христо Смирненски;
- „Почакай, слънце“ / Дора Габе;
- „Потомка“ / Елисавета Багряна...

Навсякъде в общия справочен апарат – и за лирични, и за епични творби – е направено осъвременяване на данните. Тези допълнения в настоящата антология са дадени под формата на коментарни бележки, поднесени непосредствено след публикуването на съответните творби, а не както е в първоизточника („*Стара българска литература*“) – в края на съответния том.

Имената на представителите на духовенството са изписани с техните достойнства, възприети в световната справочно-енциклопедична традиция. Понятията от кръга на християнската естетика са посочени на базата на съвременните норми на православната църковна традиция (Св. Троица, Св. Възкресение, Св. Евангелие...; Исус, Авраам...).

Към материала от Т. 3. Исторически съчинения на изд. „*Стара българска литература*“ е прибавен отсъстващият „[Надпис на кан Омуртаг (Колона от тъмен сиенит. Църква „Св. 40 мъченици“, В. Търново)]“. Осъвременен е текстът за надписите около Мадарския конник.

Антологията поднася в **систематизиран вид** творбите в българската литература, които като цяло са представени в **хронологичен ред**.

За справочно-информационни цели е въведена единна номерация за всяка творба, включена в антологията. За произведенията в раздел **І. Лирика** тези номера са: **I-CXLV**; за разд. **ІІ. Епос** номерата са: **1-121** (общо: **266 творби**).

Към всяка творба е подбрана илюстрация, която е придружена със същия пореден номер, идентифициращ творбата. Специални илюстрации са подбрани за разделите и подразделите на антологията.

В **Приложения** е създаден обширен **справочно-библиографски апарат**, поднесен под формата на:

- Библиографски списък на литература по антологията;
- Бележки към текстовете, посочени под №№ 1-XLI;
- Бележки към текстовете, посочени под №№ XLII-CXLV;
- Бележки към текстовете, посочени под №№ 1-4;
- Бележки, общи пояснения и приети съкращения, споменати в текстовете и посочени под №№ 5-77;
- Речник на личните, географските и другите имена, споменати в текстовете и посочени под №№ 5-77;
- Бележки към публикацията на Свети отец Паисий Хилендарски – „История славяноболгарская...“ – № 76;
- Бележки към публикацията на Свети епископ Софроний Врачански – „Житие и страдания грешного Софрония“ – № 77;

– Бележки към текстовете, посочени под №№ 78-121;

– **Именен показалец**;

– Показалец на заглавията;

– Ключови думи на публикациите, посочени под №№ I-CXLV;

– Ключови думи на публикациите, посочени под №№ 1-121;

– Списък на илюстрациите към публикациите, посочени под №№ I-CXLV;

– Списък на илюстрациите към публикациите, посочени под №№ 1-121.

Включените в **Приложенията** библиографски данни (издания и литература) акцентират върху първата и последната известна публикация на творбата.

В персоналните посочвания на всеки автор в Приложенията са изтъкнати годините на раждане (и смърт) на твореца.

Проведена е допълнителна работа по структуриране на материала в антологията по специално създадена **ОБЩА ПЕРИОДИЗАЦИЯ (ХРОНОЛОГИЧЕСКА КЛАСИФИКАЦИЯ) НА БЪЛГАРСКАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ПЕРИОДА ІХ–XXІ в. (до 2014 г. вкл.)**:

– I. СРЕДНОВЕКОВНА (ІХ–XIV в.);

– II. ПРЕДРЕНЕСАНСОВА (XIV–XVIII в.);

– III. РЕНЕСАНСОВА (1762–1876 г.);

– IV. КЛАСИЧЕСКА (1876–1924 г.);

– V. НОВА (1924–1942 г.);

– VI. СЪВРЕМЕННА (1942–1956 г.);

– VII. НАЙ-НОВА (1956 г. – ...).

За целите на мотивацията на периодизацията на българската литература за периода от ІХ до XXІ в. служи издание-то Кн. III. *Историография*, подготвено под пореден номер X на серията „ФАКЛОНОСЦИ“ на *ЗЛАТНАТА ХРИСТОМАТИЯ НА БЪЛГАРИЯ* на издателство „За буквите – О писменехъ“, създадено по дисертационен труд (**Василев, Н.** Информационен код на българското изящно слово: Компаративистичен, когнитологичен и библиографски модел : Дис. тр. за получаване на научно-образователната степен „доктор“ по научната специалност 05.10.01. Теория на науч. информ. / Науч. конс.: **И. Паси, С. Денчев**; Рец.: **А. Куманова, П. Велчев**. – С., 2010. – 235 с. – Ръкоп. – Квинтесенция на *ЗЛАТНАТА ХРИСТОМАТИЯ НА БЪЛГАРИЯ*).

Така структурираният корпус на българската литература в настоящата антология се публикува като Кн. II с пореден номер IX на серията „ФАКЛОНОСЦИ“ на *ЗЛАТНАТА ХРИСТОМАТИЯ НА БЪЛГАРИЯ* на издателство „За буквите – О писменехъ“ и като учебно пособие по лексикография на академичното текстописане (Кн. I. *Оратория*; Кн. III. *Историография*).

В преписването и в коментирането на текстовете на 266 произведения на българската литература от ІХ до XXІ в., включени в настоящата антология, участваха **270 студенти** през учебната 2012/2013 г. и 2013/2014 г. в периода от м. септември 2012 г. до м. май 2013 г. (през учебната 2013/2014 г. са направени допълнения). Имената на тези студенти са представени в антологията (посочени са след формулировката: Подготовка/Подготвил за публикация) – *вж: IX Студентска научна конференция на УниБИТ*. Обединени с данните по работата над антологията на България (**323 студенти работят над 400 източника** – *вж: VIII Студентска научна конференция на УниБИТ*) и с тези на работата на **421 студенти по „История славяноболгарская ...“ на Св. о. Паисий** – *вж: VI Студентска научна конференция на УниБИТ*) в създаването на електронна библиотека „*АНТОЛОГИКА*“ участват **през 2007–2014 г. (седем) учебни години общо 1014 студенти**. В съдържанията и показалците на томове IV–VIII на „*Трудовете на Студентското научно общество при УниБИТ*“

се наблюдават поместените подстъпи към настоящата антологична работа.

И така – всеки от разделите на антологията (I. ЛИРИКА; II. ЕПОС) е фундиран от най-доброто издание, предшествашо нашата работа (*вж по-горе*).

Базови – като подход – са следните издания:

– **Антология на българската поезия**: В 2 т. / Ред. кол. Ел. Багряна и др. – С.: Бълг. писател, 1969. – за раздел **I. Лирика**;

– **Стара българска литература**: В 7 т. / Ред. кол. Б. Ст. Ангелов и др.; [С предг. от Д. Петканова]. – С.: Бълг. писател, 1981. – за раздел **II. Епос**.

Извън обхвата на първоизточниците са представени:

– есето на св. о. Паисий Хилендарски „*История славяноболгарская...*”;

– автобиографичната творба на св. епископ Софроний Врачански „*Житие и страдания грешаго Софрония*”.

За „*История славяноболгарская...*” на св. о. Паисий Хилендарски е използван коментарът на проф. д-р Милен Куманов по изд.:

Свети отец Паисий Хилендарски. История славяноболгарская... : Информационен код на българската книжовност и литература : I. Аналитика (Историография. Сигнифициран препис. Коментар. Именен показалец. Географски показалец. Тезаурус); II. Синтез (Лексикална морфология. Семантика. Синтагматика. Синархия) / Обща ред. и епилог С. Денчев ; Науч. ред., историография, коментар, именен показалец, географски показалец М. Куманов ; Библиогр. и текстолог. ред., тезаурус, предисл., сигнифициран препис А. Куманова ; Ез. ред., предисл., сигнифициран препис, послеслов (дейкис) Н. Василев ; Терминолог. ред. Е. Томова, Д. Ралева, В. Велев ; Справочно-информ. ред. М. Максимова, Ц. Найденова, А. Даскалов ; Рец.: И. Теофилов, Н. Казански. – С.: За буквите – О писменех, 2011. – 208 с. : с ил. – (Факлоносци ; II)

Юбил. изд., посветено на 60-год. на Държ. библиотекарски инст., днес: Унив. по библиотекознание и информ. технол.

Публ. и в: <<http://www.local.svubit.org/2009/03/08/open-da>> – до 30.09.2010; от 30.09.2010: <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Публ. и във вид на ел. кн. в изд. „За буквите – О писменех” (2011): <<http://www.sno.unibit.bg>>.

Подробно са изучавани следните публикации:

Петканова, Д. Апокрифната литература в България. // *Стара българска литература* : Т. 1 : Апокрифи. – С., 1981, с. 5–27;

Грашева, Л. Поглед върху старобългарската орагорска проза. // *Стара българска литература* : Т. 2 : Орагорска проза. – С., 1982, с. 5–23;

Божилов, Ив. Българската средновековна историопис. // *Стара българска литература* : Т. 3 : Исторически съчинения. – С., 1983, с. 5–38;

Иванова, Кл. Житията в старата българска литература. // *Стара българска литература* : Т. 4 : Житиенписни творби – С., 1986, с. 5–33;

Милтенова, А. Естествознанието в средновековна България. // *Стара българска литература* : Т. 5 : Естествознание. – С., 1992, с. 5–23.

Като цяло антологията препраща към „**Кирило-Методиевската енциклопедия**” – забележително справочно-енциклопедично издание на плеада учени с принос в интердисциплинарния медиевистичен контекст на XX–XXI в., където има най-нови и добре подбрани цитирания, включително и чуждестранни:

Кирило-Методиевска енциклопедия: В [4 т.]: Т. 1-4 / Ред. кол. Б. Ст. Ангелов и др. – С.: БАН, 1985–2003.

Т. 1 : А-З / Гл. ред.: П. Динеков ; Ред.: Л. Грашева, Св. Николова. – С., 1985.

Т. 2 : И-О / Гл. ред.: П. Динеков ; Ред.: Л. Грашева, Кл. Иванова, Ст. Кожухаров, Св. Николова. – С., 1995.

Т. 3 : П-С / Гл. ред.: Л. Грашева ; Ред.: Ек. Дограмаджиева, Кл. Иванова, Ст. Кожухаров, Св. Николова, Ана Стойкова. – С., 2003.

Т. 4 : Т-Я. Допълнение / Гл. ред.: Л. Грашева ; Ред.: Ек. Дограмаджиева, Св. Николова, Ана Стойкова. – С., 2003.

На част от публикациите в „**Кирило-Методиевската енциклопедия**” са посветени и някои изследвания на Студент-

ското научно общество на УниБИТ, публикувани в т. I–II на „*Трудове на СНО при УниБИТ*”:

Ангелова, С. Антифони: класификационни построения : (По едноименната статия на Ст. Кожухаров от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – София, 1985.) (№ 75). // Т р. на Студентското научно общество при СВУБИТ, Т. I, 2008, с. 59–60; **Богданова, Д.** Светомир Тодоров Иванчев : Кратка биографична скица и системно-структурна картина на трудовете му и литературата за него : (По „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 189). // *Пак там*, 2008, с. 433–435; **Божилов, Д.** Защо Константин-Кирил получава прозвището „Философ” : (Над страниците на „Кирило-Методиевска енциклопедия”) (№ 117). // *Пак там*, с. 193–194; **Величкова, Л.** Биографична скица на чешкия княз Болеслав II (Х в.) : (По статията на Г. Сотиров от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 193). // *Пак там*, с. 446–447; **Венкова, Д.** Американският учен-медиевист от полски произход проф. Хенрих Бирнбаум (Фреймово третиране на персоналия от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 190). // *Пак там*, с. 436–439; **Власакова, М.** Фреймова картина на научноизследователски справочно-информационен текст : Статията на Александър Милев „Папа Адриан II” (По „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 196). // *Пак там*, с. 454; **Врайков, Ю.** Аварската съдба – поглед към миналото, прозрение в бъдещето : (Размисли върху страниците на „Кирило-Методиевска енциклопедия”) (№ 71). // *Пак там*, с. 49–51; **Георгиева, Н.** Фреймовото построение на статията на Боряна Велчева „Абедедар” : (По „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 67). // *Пак там*, с. 37–40; **Делева, Н.** Фреймова картина на статията на Куйо Кувев „Арий” : (По „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 197). // *Пак там*, с. 455–456; **Луканов, М.** Системно-структурна културологична картина на Багдадския халифат : (По „Кирило-Методиевска енциклопедия”) (№ 195). // *Пак там*, с. 450–453; **Найденова, И.** Философска картина на възгледите на слависта и ориенталиста Рудолф Абихт (R. Abicht, 1850–1921 г.) : (По статията на Румяна Златанова от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 119). // *Пак там*, с. 197–198; **184. Пашева, И.** „Азбучна молитва” на Константин Преславски : Историогр. и философско-културологичен дискурс (№ 72). // *Пак там*, 2008, с. 52–53; **Пашова, А.** Синтез на културолого-феноменологична интерпретация на богомилската книжнина : (По едноименната статия на Д. Ангелов от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 73). // *Пак там*, с. 54–56; **Ривжалска, П.** Историко-географска карта на кирило-методиевската книжнина : (По статията на Ив. Добрев „Аквилейска патриаршия” от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 74). // *Пак там*, с. 57–58; **Трифонов, В.** Приносите на Георги Баласчев (1869–1936) за медиевистиката и археологията : (По „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 121). // *Пак там*, с. 202–203; **Халачева, Т.** Фреймова картина на статията на Петър Илчев и Боряна Велчева „И” : (По Т. 2 на „Кирило-Методиевска енциклопедия”. – С., 1995.) (№ 68). // *Пак там*, 2008, с. 41–44; **Цветкова, З.** Проф. Роже Бернар: Кратка биографична скица и системно-структурна картина на основните му трудове и литературата за него : (По статията на Мери Филипова-Байрова от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 198). // *Пак там*, с. 457–460; **Ценкова, Б.** Историко-културна и философска феноменология на апокрифите : (По едноименната статия на Д. Петкова от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 69). // *Пак там*, с. 45–46; **Цолова, И.** Историческа картина на живота и делото на Св. Ангеларий – изтъкнат ученик на славянските първоучители : (По едноименната статия на А. Милтенова от „Кирило-Методиевска енциклопедия” – Т. 1 : А-З. – С., 1985.) (№ 191). // *Пак там*, с. 440–441; **Драганов, И.** Светите братя Кирил и Методий – българи или гърци? А това ли е най-важното? : (Културологична постановка на проблема) (№ 118). // *Пак там*, с. 195–196.

И по време на учебния процес, и в извънаудиторните занятия на УниБИТ стана естествено специалното обръщане към гледницата на акад. П. Динеков, проф. К. Куев, проф. В. Велчев – автори на едни от най-значимите публикации по проблемите на антологията на българската литература (към този кръг по

особен начин принадлежат и трудовете на проф. Николай Цв. Кочев):

...**акад. П. Динев** (17.10.1910 – 28.5.1992). // *Куманова*, А. Введение в гуманитарную библиографию: [В 2-х ч. : Ч. I-II. Ч. II:] Библиографоведч. картина гуманитарн. библиогр. : Библиографоведч. исслед. : Курс лекц. по общ. библиографовед. / Гос. высш. инст. библиотековед. и информ. технолог. – България; Санкт-Петербург. гос. ун-т культуры и искусств – Россия ; Науч. ред.: А. В. Мамонтов ; Библиогр. ред.: И. Л. Клим ; Рец.: А. В. Соколов, С. Г. Денчев. – С., 2005, с. XXV, XXVI; 249–250. – Публ. и в: <<http://www.svubit.org>>. *Новое изд.*: С., 2007. Ч. II, с. XXV, XXVI; 249–250;

... **проф. К. Куев** (11.11.1909–28.12.1991). // *Пак там*, с. XXV, XXVI; 250–251;

... **проф. В. Велчев** (16.06.1907–2.05.1991). // *Пак там*, с. XXV, XXVI; 247–249;

... **проф. Н. Цв. Кочев** (17.07.1939–30.11.2007). // *Пак там*, с. LXXVII, CCLXXXII.

До избора на посочените първоизточници на настоящата антология се стига в резултат на отсяването на кръг от най-представителни антологии в цялата история на българската антологична мисъл, специално изучен в том VIII на „Трудове на СНО при УниБИТ“ (№№ 639–676).

До този подбор на най-добрите антологии се стигна и в резултат на идеята, че при библиографирането на литературата около антологията акцентът е поставен върху по-малко известните и най-новите публикации, имайки предвид наличието на следните приноси и ресурси:

1. **Литературно-художествени** сборници и антологии 1878–1944 : Библиогр. указ. : Т. I – Състав. К. Ставрев. – С. : Акад. изд. М. Дринов, 2003. – (БАН. Инст. за лит., Нар. библи. Св. св. Кирил и Методий. Център за нац. библиогр. Отд. Ретроспективна библиогр.). – Т. 1. Ч. 1. Аналитична част. – 2003. – 907 с. : с ил.;

2. **Константинова, Е.**

2.1. Антологии и сборници. // *Речник на българската литература* : Том I : А–Д. – С., 1976, с. 33–42;

2.2. „Антология на българската поезия“ / Състав. Г. Милев (С., 1925. – 203 с.; 2. изд.: 1940. – 208 с.) // *Пак там*, с. 42;

2.3. „Антология на българската поезия“ / Състав. К. Зидаров. (С., 1949. – 601 с.) // *Пак там*, с. 42–43;

2.4. „Антология на българската поезия“ (В 2 т.) (С., 1969) (Ред. колеция: Ел. Багряна, Ив. Давидков, Г. Джагаров, П. Динев, Мл. Исаев, В. Колевски, Ан. Стоянов). // *Пак там*, с. 43;

2.5. „Антология на новата българска литература“ / Състав. Кр. Белев. Кн. I, „Български поети“ (С., 1940), кн. II, „Български писатели“ (С., 1940). // *Пак там*, с. 43;

3.3. **Информационните** ресурси на националната текуща регистрационна библиография на България за 2003–2014 г.

Тук е необходимо да се направи важно уточнение за **АНТОЛОГИИТЕ И АНТОЛОГИЧНИ ФОРМИ В БЪЛГАРСКАТА ЛИТЕРАТУРНА ИСТОРИЯ – ФИЛОСОФСКА, ПСИХОЛОГИЧЕСКА И ЕСТЕТИЧЕСКА СТРУКТУРА НА ГЛЕДНАТА ТОЧКА** (На база на електронна библиотека „АНТОЛОГИКА“ на УниБИТ) (№№ 639–676 /37 антологии, в които има отчетливо наблюдавана философско-информационна картина на представяния чрез тях подбор на автори и произведения от първаначално отбраните 400 антологии):

– [I.] **АНТОЛОГИИ НА БЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ** (№№ 639–646) (тук и по-надолу във всички аналогични случаи посочените номера са в съответствие с номерацията на представяните на

изследванията на VIII Студентска научна конференция и изложба на УниБИТ):

– щелта на съставителите на „**НАШАТА ПОЕЗИЯ ОТ ВАЗОВА НАСАМ**“ (1910) е да представи в сравнително изчерпателен ред хронологията на българската поезия, създавана от времето на Иван Вазов, Константин Виличков и Стоян Михайловски до началото на българския модернизъм. Включването на такива автори като Пейо Яворов, Минко Неволин, Вен. Тин, Еменаул п. Димитров, Людмил Стоянов, Димчо Дебелянов, Константин Константинов и др. демонстрира желанието на съставителите да обхванат българската рецепция на западноевропейския модернизъм от края на XIX до началото на XX век (**Шарл Бодлер, Стефан Маларме, Пол Верлен, Артур Рембо, Емил Верхарн, Жан Морсас...**) [Вж: Силвия Шопова (I курс, зад. – спец. ББ) „Нашата поезия от Вазова насам“ (1910) [Българска антология : Нашата поезия от Вазова насам / Състав. Димчо Дебелянов, Димитър Подвързачов. – С. : Знание, 1910. – 327 с. : с портр.] (№ 639)];

– съставителят на „**БЪЛГАРСКИ ПОЕТИ. 1876–1922**“ (1922) представя в сравнително изчерпателен ред хронологията на българската поезия от края на Българското възрождане до началото на българския символизъм. Тук включването на Христо Ботев е симптоматично. Очевидно Христо Цанков-Дерижан търси не просто образците на българската рецепция на западноевропейския модернизъм от края на XIX до началото на XX век (**Шарл Бодлер, Стефан Маларме, Пол Верлен, Артур Рембо...**), но и генеалогията на онова, което е породило тази рецепция – отворените универсални естетически и художествени модели на националния поетичен гений, които приобщават родните литературни образци към европейските и световните [Вж: Вая Бъкличарова-Гергова (I курс, зад. – спец. ББ) „Български поети“ (1922) [Български поети : Антология / Състав., ред., предг. Христо Цанков. – С. : М-во на нар. просвещение, 1922. – 506 с. : с портр.] (№ 640)];

– „**АНТОЛОГИЯ НА БЪЛГАРСКАТА ПОЕЗИЯ**“ (1925) е най-издържаната от философска и естетическа гледна точка антология на българската литература в цялата история на националния *florilegium*. Тук са търсени най-обективните и, в същото време, най-универсалните художествени модели, създавани някога у нас. Прави силно впечатление присъствието – освен на Христо Ботев и Иван Вазов – на Петко Р. Славейков. Налице е концептуално мислене, което търси и открива корените на българското изящно слово и в рецепцията на българския автентичен песенен и словесен фолклор. А това, съчетано с творчеството на модернистите от 10-те и 20-те години на миналия век (Петко Славейков, Пейо Яворов, Димчо Дебелянов, Николай Райнов, Людмил Стоянов, Христо Смирненски...), би трябвало да означава, че Гео Милев първият, който успява да съчетае генеалогичното (изконната привързаност на българските писатели към народнопесенните традиции) с екзистенциалното в модерните литературни направления на своето време (символизъм, импресионизъм, експресионизъм...) [Вж: Десислава Иванова (I курс, зад. – спец. ББ) „Антология на българската поезия“ (1925) [Антология на българската поезия / Състав. и предг. Гео Милев ; Худож. Макс Мецгер. – С. : Филип Чипев, 1925. – 205 с. : с портр.] (№ 641)];

– онова, което селектира „**ПОКРУСЕНА БЪЛГАРИЯ**“ (1932), търси повече политически и социални, отколкото чисто художествени внушения. Включването на произведения от Гео Милев, Ламар, Антон Страшимиров, Людмил Стоянов, Никола Фурнаджиев и др. доказва стремежа на съставителя да приобщи актуалната за онова време публицистична линия в българската лирика (Никола Ланков, Крум Пенев, Ангел Тодоров...) с нравствени и философски лирически внушения, преодолели политическите превратности [Вж: Борислава Цолова (I курс, зад. – спец. ББ) „Покрусена България“ (1932) [Хаджилиев, Димитър Георгиев. Антология Покрусена България / Състав., предг. и бел. Димитър Г. Хаджилиев. – С. : [Изд. състав.] (Печ.: Бр. Миладинови), 1932. – 168 с.] (№ 642)];

– макар че преследва повече политически, отколкото чисто естетически цели, антологията „**БЪЛГАРИЯ В ПЕСНИ. 1850–1935**“ (1935) успява да обедини под една обща тема – Родината – най-доброто в патриотичната ни лирика от Добри Чинтулов до Никола Фурнаджиев. Постигнато е внушението за изначалната принадлежност на българските

писатели към идеята за история, род, родина, език и национално единство [Вж: Галина Стоянова (I курс, зад. – спец. ББ) „България в песни. 1850-1935” (1935) [България в песни. 1850-1935 : Антология на български поети / Състав. Георги Константинов. – С. : Книгоиздателство Т. Ф. Чипев, 1935. – 122 с.] (№ 643)];

– „**БЪЛГАРСКА СЛАВА**” (1935) е антология с подчертан родолюбив привкус. Литературните илюстрации обхващат началото на еманципацията на българската поезия – Добри Чинтулов, който регистрира края на т.нар. *даскалски поети* – с модерните за онова време художествени и философски търсения на такива автори като Любомир Бобевски, Ангел Неделчев, Георги Райчев и др. „Българска слава” доказва, че патриотизъм е неотменна черта в цялата най-нова история на българската литература [Вж: Ася Георгиева (I курс, ред. – спец. ББ) „Българска слава” (1935) [Българска слава : Антология на патриотична поезия / Състав., увод Д. Г. Послаников. – С. : [Б.и.] (печ. Художник), 1935. – 128 с.] (№ 644)];

– и двамата съставители на „**ВЕНЦИ**” (1937) оставят следи в поетиката на българския модернизъм: Йордан Стубел е типичен представител на интелектуалния кръг около сп. „Златорог” (Владимир Василев), неведнъж е обявяван за маниерист и формалист; името на Георги Райчев обикновено свързваме с т.нар. *диаболстично начало* в българската белетристика (Светослав Минков, Владимир Полянов...), повлияно от текстовете на Густав Майринк, Едгар Алън По, приказките на Ернст Хофман и др. Интересното в тази антология е толерантното отношение на съставителите към Иван Вазов и Стоян Михайловски. Би могло да се предполага, че двамата са изпълнили дословно патриотичните изисквания на Илия Мусаков – главен редактор на сп. „Родолюбие”, под чиято издателска шапка се появява и антология „Венци”. Военният писател Илия Мусаков се смята за един от основателите и първите вдъхновители на специализираните патриотични военни издателства, вестниците и списанията в България [Вж: Зорница Трифонова (I курс, зад. – спец. ББ) „Венци” (1937) [Венци : Стихотворения от български поети / Подредили, предг. Георги Райчев, Йордан Стубел. – С. : Воен.-изд. фонд, 1937. – 108 с.] (№ 645)];

– „**АНТОЛОГИЯ НА ЧЕРВЕНАТА РОЗА**” (1939-1942) е включена през 1940 г. от Леда Гео Милева като том 4 от „Гео Милев. Избрани произведения. т. 1-6. Под ред. на Мила Гео Милева. С., 1939–1942”. Тя е оформена в две части: ч. 1. Лирика на възторжена любов и копнеж; ч. 2. (Омар Хайам) Рубайят. (Мъдростта на виното и любовта). В композирането на „Антология на Червената роза. Лирика на възторжената любов” (1940) ще открием много сходства с текстовете в „Антология на жълтата роза”. Тук въвеждащи са такива Гео-Милеви стихотворения от „Жестокият пръстен” като: „Сантименталност” („Сред тези сиви отчаяния...”), „В този час на вечерни измами”. Възпроизведени са стихотворения, познати от по ранни публикации. Познати от Гео-Милеви преводи са откъсите от „Хамлет” (Шекспир), от „Каменният гост” (А. С. Пушкин), от „Манфред” (Байрон) и отделни стихотворения. От П. Верлен в превод на Гео Милев са дадени „Neve toge”, „Славей”, „Светла нощ”, „Сватбени мечти”, „Green”, „Милите ръце”, а в превод на Г. Михайлов – „Докле, обледа ти зорнице”. Любопитство събужда похватът на образци от японска поезия. В отпечатаната през 1940 г. антология прави впечатление внушителното представяне на линията на женската лирика. Включени са и някои български поетеси. Относно съставителството привлича внимание размесването на текстове от български и преводни автори, както и на текстове от различни епохи. Осъществено е бленуваното съизмерване на родно с чуждо, осъществено все под знака на една универсална и общодостъпна тема – *любовта* [Вж: Ралица Рачева (I курс, зад. – спец. ББ) „Антология на червената роза” (1940) [Милев, Гео. Избрани произведения : Т. 4 : Ч. 1-2. Антология на червената роза : Лириката на възторжената любов и копнеж : Омар Хайам ; Рубайят ; Мъдростта на виното и любовта. – 1940. – 168 с.] (№ 646)];

– [III.] АНТОЛОГИИ НА БЪЛГАРСКАТА БЕЛЕТРИСТИКА (№ 647):

– „**БЪЛГАРСКА БЕЛЕТРИСТИКА**” (1922) принадлежи към т.нар. *христоматии по българската литература*, които обикновено нямат откривателски характер. Те са консервативни по замисъл и дидактични по предназначение. Придържат се към установеното за момента учебно съдържание на предмета *българска литература*, изучаван в

гимназиите и висшите учебни заведения. Но присъствието на такива автори като Дамян Калфов, Добри Немиров, Николай Райнов и Михаил Кремен в общото съцветие илюстрират стремежа на съставителя да намери и други илюстрации в актуалното литературно пространство, които – според него – биха могли да придобият в бъдеще и христоматийни стойности. Тъкмо това отваряне на литературния вкус през 20-те години на миналия век – една естетика без граници, чито представители са най-вече Николай Райнов и Ана Карима – респектира читателя. [Вж:] Божидар Ангелов (I курс, зад. – спец. ББ) „Българска белетристика” (1922) [Българска белетристика : Антология / Състав., предг. Велико Йорданов. – С. : М-во на нар. просвещение, 1922. – 826 с. : 19 портр.] (№ 647)];

– [III.] АНТОЛОГИИ НА БЪЛГАРСКАТА ДРАМАТУРГИЯ (№№ 648-649)

– „**ТЕАТЪР И ВЕЧЕРИНКИ**” (1910) е сборник от едноактни пиеси, диалози, монолози, разкази и хуморески, предназначени за прочит и рецитиране. *Зад тази чисто утилитарна функция обаче се крие и един изключително важен факт, свързан с това, как българските символисти – в зората на своя естетически и философски триумф („Театър и вечеринки” се появява през 1910 г. – по същото време излизат и Яворовите „Безсънници”) – осъществяват рецепцията на класически западноевропейски и славянски автори. На практика „Театър и вечеринки” е панорама на преводаческото изкуство на Димитър Подвързачов (той прави редица преводи, предимно на руските класици, между които „От ума си тегли” от Александър Грибоедов и „Маскарад” от Михаил Лермонтов...), Николай Лилев (през този период той превежда „Сън в лятна нощ”, „Ромео и Жулиета” и „Крал Лир” от Уилям Шекспир, „Сид” от Пиер Корней, „Чудото на Св. Антоний” от Морис Метерлинк, „Електра” от Хуго фон Хофманстал, „Ернани” от Виктор Юго, „Цар Феодор” от Алексей Толстой, „Малкият Ейолф” от Хенрик Ибсен...), Димитър Бабев (негов е една антология „Френски поети” и „Избрани произведения на А. С. Пушкин”...) и др. [Вж: Паулина Минчева (I курс, зад. – спец. ББ) „Театър и вечеринки” (1910) [Театър и вечеринки : Сборник от едноактни пиеси, диалози, монолози, разкази и хуморески за прочит и рецитация, декламация и изящно четиво / Под ред. на Димитър Бабев и Димитър Подвързачов. – С. : Ал. Паскалев, 1910. – 240 с.] (№ 648)];*

– макар и да има чисто утилитарни задачи, антологията „**ВЕЧЕРИНКИ И УТРА**” (1930) е изключително важен литературен документ на своето време. 30-те години на миналия век са годините, които условно регистрират залеза на българските символисти (Димчо Дебелянов, Теодор Траянов, Димитър Бояджиев...) и усвояването на новия модерн. Символът постепенно започва да губи стихията на своята искряща многозначност и поливалентност, отстъпвайки място на своеобразен художествен реализъм, оцветен в полутоновете на една огнедишаща, многословна, но универсална лексикална естетика (Христо Смирненски...), която ще подготви похватът на поети като Никола Вапцаров... [Вж: Теодора Николова (I курс, ред. – спец. ББ) „Вечеринки и утра” (1930) [Вечеринки и утра : Сб. в 2 т. : Т. 1 / Състав. Иван Ст. Андрейчин. – С. : Общин. мисъл, 1931. – 487 с.] (№ 649)];

– [IV.] АНТОЛОГИИ НА УТИЛИТАРНА ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА, ПРЕПОРЪЧВАНА ЗА РАЗЛИЧНИ СОЦИАЛНИ, ПОЛИТИЧЕСКИ, КУЛТУРНИ И КУЛТУРНО-ПРОСВЕТНИ МЕРОПРИЯТИЯ (№№ 650-662)

– „**СЦЕНА**” (1906) е репертоарен театрален сборник. Интересното в случая е, че е създаден от актьор, а не от режисьор или драматург. Целта на сбирката е повече да уеднакви сценичните с литературните вкусове, за да се създаде усещането за универсалността на високите художествени, естетически и философски търсения на своето време, потърсени както в класически, така и в съвременни творби [Вж: Асен Златев (I курс, зад. – спец. ББ) „Сцена” (1906) [Сборник „Сцена” : Репертоар за разказване и представяване, а също забавно четиво за секиго : Кн. 1 / Събрал, прев. и наредил за нашата сцена Гено Киров. – 2. изд. – С. : книж. Олчев, 1909 (Печ.: П. Глушков). – 96 с.] (№ 650)];

– антологията „**ОДРИН-ЧАТАЛДЖА**” е вдъхновена от конкретно историческо събитие – обсадата на Одрин от български и сръбски войски от октомври 1912 до 26 март 1913 г. Обсадата завършва с превземането на турската крепост от Втората българска армия – една решителна победа, довела до края на Балканската война. Съюзниците са под общото командване на ген. Никола Иванов, а истинският пробив

на източния сектор от крепостта е извършен под командването на ген. Георги Вазов, брат на Иван Вазов. Зад тази репортажна истина, която регистрира преди всичко гражданската позиция на съставителите, се крие и един уникален факт от литературната ни история – Иван Вазов, Кирил Христов и Александър Балабанов включват в сборника и произведения от представители на литературния кръг „Мисъл“ (Пенчо Славейков, Петко Ю. Тодоров...). Това е може би първият и последният случай, когато т.нар. *стари* (Иван Вазов, Стоян Михайловски, Константин Величков...) прощават „греховете“ на т.нар. *млади* (д-р Кръстев, Пенчо Славейков, П. Ю. Яворов, Петко Ю. Тодоров...). Причината за необяснимата толерантност би могла да се търси в радостта от победата над турската армия. За момент всенародното ликуване е разрушило художествените, естетическите и философски граници между тези две антагонистични направления в българската литература от края на XIX и началото на XX век [Вж.: Божика Матева (I курс, зад. – спец. ББ) „Одрин-Чаталджа“ (Б.г.) [Одрин – Чаталджа : Лит. сборник / Под ред. на Иван Вазов, Кирил Христов, Александър Балабанов ; Послеслов Елена Ушева. – [С.] : Дамски благотвор. к-т за подпомагане сираците на загиналите във войните през 1912–1913 г., [1914]. – 253 с.] (№651)];

– антологията „**ЛЮБОВ И СТРАДАНИЕ**“ (1926) е сред ония свидетелства на времето, които доказват, че творчеството на един писател обикновено е обвързано с неговата обобщена представа за история, естетика и философия. Тук Иван Андрейчин демонстрира задълбочени познания в една от своите любими теми – любовни сюжети в античната европейска литература. Включвайки творби от такива автори като Мосх, Анакреон, Теокрит, Проперций, Тибул, Бион, Сафо, Овидий, Лукиан, Калимак, Арбориус, Хораций и др., той демонстрира завидни познания, свързани с литературни източници, които през 30-те години на миналия век са скандализирани моралните нагласи на читателската публика. В съдържанието на неговото списание „Из нов път“, което започва да излиза от 1907 г., могат да се открият много аргументи в това отношение. Макар и да не е сред най-блестящите представители на българския модернизъм от началото на миналия век, Иван Андрейчин остава следа в историята на българската литература със своя изискан вкус, доказвайки, че няма правене на литература извън конкретното литературно познание... [Вж.: Деница Петрова (I курс, ред. – спец. ББ) „Любов и страдание“ (1926) [Андрейчин, Иван Стоянов. Любов и страдание : Най-хубавите любовни поеми от всички времена и народи / [Състав. и предг.] Иван Стоянов Андрейчин. – [2. изд.] – С. : Ив. Г. Игнатов и Синове, [1926]. – 81 с.] (№652)];

– „**КОРМИЛО**“ (1933) е антологична литературна сборка, публикувана в сп. „Кормило“, което излиза от 1935 до 1936 година. Негов редактор е Пантелей Матеев. На практика списанието е наследник на в. „РЛФ“ („Работнически литературен фронт“, редактиран от Христо Радевски, Никола Ланков и др.), а негов продължител е в. „Брод“ (редактор Иван Вельов). Интересно е в случая е фактът, че изданието започва да се тиражира непосредствено след 9-юния преврат през 1934 г. В антологичната сбирка е потърсена аналогия между левите политически направления в българската литература (Людмил Стоянов, Орлин Василев, Георги Караславов...) и някоя славянски (Максим Горки...) и западноевропейски образци (Емил Верхарн...). Целта е да се докаже наличието на приемственост в политическото пространство на времето, която рефлектира върху универсални художествени и философски търсения на български и европейски писатели [Вж.: Кристиана Владимирова (I курс, ред. – спец. ББ) „Кормило“ (1933) [Кормило : Тримесечен лит. сборник : Кн. 1 / Под ред. на Л. Стоянов. – С. : Земя и култура, 1933. – VIII, 296 с. : с ил.] (№653)];

– „**ЗИДАРСКА АНТОЛОГИЯ**“ (1940) преследва дидактични и просветителски цели, макар че на практика е издание, което далеч надхвърля своята утилитарна функция – да е четиво само за зидари. Чичо Стоян е един от най-изявените детски поети в цялата история на българската литература, заради което „Зидарска антология“ може да се смята и за панорама на художествения вкус на този писател и актьор, който успешно съчетава български (Петко Р. Славейков, Цанко Церковски, Петко Ю. Тодоров, Николай Райнов...) с чуждестранни художествени образци (Хенрих Ибсен, Бернхард Келерман, Максим Горки...). Там, където е открита логиката на контекстовото и над-контекстовото литературно единение, е открит универсалният философски код на темата за любовта [Вж.: Светлана Николова (курс, ред. –

спец. ББ) „Зидарска антология“ (1940) [Зидарска антология : Стихотворения и разкази из живота на зидарите : Нар. творчество, бълг. писатели, чуждестранна лит. / [Състав.] Венеамин Григоров Филев. – С. : Библиотека Бъднина (печ. Рахвира), 1940. – 4, 268 с. – (Библиотека Бъднина ; N 1)] (№654)];

– „**КООПЕРАТИВНИ УТРА И ВЕЧЕРИНКИ**“ (1940) няма откривателски характер. Целите, които преследва, са по-скоро дидактични и просветителски, предназначена е за културни деятели и активисти на кооперативното движение в България, основано през 1895 г. Произведенията на авторите, включени в сборника, често са се изпльнявали от любителски театрални групи на читалищните сцени през 30-те и 40-те години на миналия век. Характерна черта на „Кооперативни утра и вечеринки“ е търсенето на позитивни нравствени поуки, постигнати посредством литературното опознаване на човешките антиномии [Вж.: Йоана Димитрова (I курс, ред. – спец. ББ) „Кооперативни утра и вечеринки“ (1940) [Стефанов, Константин. Кооперативни утра и вечеринки / [Състав. К. Стефанов]. – С. : Книга, [1940] (Печ. : АБВ). – 106 с.] (№655)];

– целта на антологията „**МАЙКА**“ (1941) е да разкрие чрез една строго премерена обърната историческа перспектива (от автентичния словесен фолклор, през Добри Чинтулов и Петко Р. Славейков до съвсем младите по онова време Атанас Душков, Младен Исаев, Крум Пенев и др.) отношението на българските писатели към изначален източник на вдъхновение – майката. Търсени са универсални образци, които да доказват приемственост, а не „единоборство“ в темата [Вж.: „Майка“ (1941) [Шиклев, Стоян Стефанов. Майка : Т. 1 - / [Състав.] Стоян Стефанов Шиклев. – С. : Библ. Простори, 1941. Т. 1. Образ на майката в българската лирика. – 1941. – 96 с., 1 л. : ил.] (№656)];

– „**МАКЕДОНИЯ В ПЕСНИ**“ (1941) включва почти всички български поети (от края на Българското възрождане до 40-те години на миналия век), писали за Македония. Оригиналното решение тук се крие във факта, че корените на тази вечна патриотична тема в съвременната българска литература са потърсени не само в христоматийно известни творби на Иван Вазов и Петко Р. Славейков, но и в творчеството на Костадин Миладинов („Тъга за юга“) и Райко Жинзифов („Охрид“, „Близко реката Вардар“, „Вдовица“). Прецизният изоризъм и високият художествен вкус придават особено очарование на сбирката [Вж.: Севда Накова (I курс, ред. – спец. ББ) „Македония в песни“ (1941) [Македония в песни : Антология от бълг. поети / Подредили Лъчезар Дончев Станчев и Радослав Мутафчиев ; С предг. от проф. Ал. Балабанов. – С. : Т. Ф. Чипев, (печ. Братя Миладинови), 1941. – 184 с.] (№657)];

– „**ДНИ НА ГЕРОИТЕ**“ (1942) е преди всичко *авторска антология*. Тук обикновено авторът сам *избира* или *събира*, *защото е подтикван от някого*, свои вече тиражирани публикации. Поводът винаги е спонтанен, но най-често – юбилеен. Към 1942-ра – годината на издаването на стихосбирката – Иван Бурин е 30-годишен, което говори за нескритото самочувствие на поета. От първата му публикация, направена през 1935 г. в сп. „Трезвост и култура“, са изменили само седем години. Предстои му дълъг път на литературно утвърждаване, увенчан с трагичен край... В „Дни на героите“ Иван Бурин демонстрира отношението си към Втората световна война, в която участва като военен кореспондент. Лирическите сюжетни източници са свързани с живота на редовия войник, копнежа по бащината къща, възхвала на родината и др. Особен акцент е поставен върху съдбата на обикновения човек, живеещ на прелома между две антагонистични политически епохи [Вж.: **Мирослав Тодоров** (I курс, ред. – спец. ББ) „Дни на героите“ (1942) [Бурин, Иван. Дни на героите : [Стихове] / Състав. Иван Трифонов Алексиев. – С. : Нов свят, 1942. – 184 с.] (№658)];

– изразът „...революционни поети“ в антологията „**БЪЛГАРСКИ РЕВОЛЮЦИОННИ ПОЕТИ**“ (1945) структурира по своеобразен начин корените и семантичния ствол на революционните мотиви в българската поезия – обхванати са както безспорните родоначалници (Христо Ботев...), така и техните автентични следовници (Гео Милев, Христо Смирненски, Никола Вапцаров...). Тук животът, творчество и героичната смърт са универсални ипостасни величини. В този ред обаче са включени и лирически тълкуватели на тези мотиви (Димитър Полянов, Крум Кюляков, Никола Фурнаджиев, Венко Марковски, Крум Пенев, Никола Ланков, Ангел Тодоров, Младен Исаев, Камен

Зидаров...). Затова думите „...революционни поети” не трябва да се тълкуват еднозначно, тъй като те изтъкват повече естетически и философски проекции във времето, търгвайки от една по-широка социална и политическа база [Вж: Тодор Димитров (I курс, ред. – спец. ББ) „Български революционни поети” (1945) [Делчев, Борис. Български революционни поети : Антология / Състав. Борис Делчев Стойчев. – С. : Бълг. раб. партия /к/, 1945. – 226 с. : с ил.] (№ 659)];

– „**СЕПТЕМВРИ 1923-1944**” (1947) се появява непосредствено след Втората световна война и в някакъв смисъл озаменува преломен период от философските, естетическите и художествените търсения, характерни за българска литература от втората половина на 40-те до края на 60-те години на миналия век. Антологията има претенциите да бъде и своеобразен сеизмограф на своето време, търсейки историческата перспектива главно в антифашистката тема. Сюжетните акценти, които поставя Камен Зидаров в сборника, открояват политическите и гражданските позиции на български писатели, защото голяма част от тях лично са участвали в събитията, които следва България от 1923 до 1944 г. Сборникът очертава по-скоро корените на една нова за времето си историческа истина, свързана с преломни политически дати и автентични художествени документи [Вж: **Екатерина Даскалова** (I курс, ред. – спец. ББ) „Септември 1923–1944” (1947) [Септември 1923–1944 : Лит. сборник / Състав. Камен Зидаров. – С. : Камера на народната култура, 1947. – 273 с.] (№ 660)];

– и тримата съставители на антологията „**ОСВОБОЖДЕНИЕТО 1877–1878. ОСЕМДЕСЕТ ГОДИНИ**” (1958) са детски поети (Ангел Каралийчев, Здравко Сребров и Иван Кръстев). Това е важна подробност, тъй като тъкмо тя предопределя дидактичните и просветителски задачи на сбирката, която се опитва да обхване годините от падането на България под турско робство до Руско-турската освободителна война. Потърсени са илюстрации от всякакъв калибър – от информационно-справочни материали и документи до литературни произведения, обвързани с революционните традиции в историята на България от края на XIV до края на XIX век. В някакъв смисъл „Освобождението 1877–1878. Осемдесет години” е своеобразна, но и амбициозна патриотична христоматия по българска история и българска литература едновременно [Вж: Велислава Суйч (I курс, ред. – спец. ББ) „Освобождението 1877–1878. Осемдесет години” (1958) [Каралийчев, Ангел и др. Освобождението 1877–1878 : Осемдесет години : Сб. / Състав. А. Каралийчев, Здравко Сребров, Иван Кръстев. – С. : Бълг. писател, 1958. – 515 с. : с ил., 31 л. ил.] (№ 661)];

– анимализмът присъства трайно в българската литература. Такива писатели като Йордан Радичков, Николай Хайтов, Дончо Цончев и др. създадоха традиции, които биха правили чест на всяка литература. Антологията „**ЛОВ И РИБОЛОВ**” (1959) не събира творби, които са изключителни по своята художествена стойност и философски замах. Тя е просто един преглед на писаното за лова и риболова до този момент (края на 60-те години на миналия век). Но обстоятелството, че тук все пак са включени и произведения от талантиливи писатели, оставили трайни следи в българската литература (Ангел Каралийчев, Емилиан Станев, Христо Радевски, Никола Фурнаджиев...), говори за стремежа на съставителя Любомир Дойчев да търси и ефекта на христоматийни художествени постижения по темата [Вж: **Рамона Ставрева** (I курс, ред. – спец. ББ) „Лов и риболов” (1959) [Лов и риболов : Сб. за ловно-рибарски вечери и забави / Състав. Любомир Дойчев и др. ; Ред. Никола Шивачев и др. – С. : Медицина и физкултура, 1959. – 244 с. : с ил., ноти] (№ 662)];

– [V.] **АНТОЛОГИИ НА БЪЛГАРСКАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА ЗА ДЕЦА** (№ 663)

– „**ДЯДО МРАЗ**” (1961) е по-скоро репертоарен новогодишен сборник, предназначен за най-малките. Естетическият максимализъм на съставителите е създал литературна сбирка от произведения на автори, които имат траен принос в историята на българската художествена литература за деца (Елисавета Багряна, Никола Фурнаджиев, Леда Милева, Цветан Ангелов, Веселин Ханчев, Ангел Каралийчев, Михаил Лакатник...). Включването и на театрална миниатюра от руската писателка Юлия Новакова е свидетелство за това, че е регистриран и някакъв по-обобщаващ славянски контекст в представянето на тема. На практика подобни прецизно създадени

репертоарни сборници, предназначени за читалищната или училищната сцена, са предмостие към структурирането на христоматийно значими литературни съцветия [Вж: Емилия Грозева, Петранка Милушева, Мариана Кемилева, Весела Райкова (IV курс, зад. – спец. ББ) „Дядо Мраз” (1961) [Дядо Мраз : Новогодишни стихотворения, естрадни материали и пиеси / Състав., ред. Христиана Василева, Богдан Митов ; Предг. Асен Траянов ; Ил. Иван Узунов. – С. : Нар. младеж, 1961. – 112 с. : с ил. – (За начална и средна училищна възраст)] (№ 663)];

– „**ЛИТЕРАТУРЕН СБОРНИК НА БЪЛГАРАНОВЦИТЕ**” (1906) е литературен сборник от публикации в периодичния печат. Той привлича вниманието най-вече с това, че съчетава усилията не само на писатели, но и на художници. Около вестник „Българан” се събира най-изисканата литературна бохема на София от средата на 20-те до първата половина на 30-години на миналия век. Тук под различни псевдоними печатат братята Тома Измирлиев и Христо Смирненски, Георги Райчев, Дамян Калфов и др. Перото им е насочено преди всичко срещу русофобските и антисъветските настроения в България през онова време. „Литературен сборник на Българановците” е ярка илюстрация на гражданската позиция на група интелектуалци, които оставят трайни следи в историята на българската художествена мисъл [Вж: Мирослава Кирязова (I курс, зад. – спец. ББ)

„Литературен сборник на Българановците” (1906) [Протич, Андрей и др. Литературен сборник на Българановците / Стъкмен от Андрей Протич, Елин Пелин, Александър Божинов. – С. : [Б.и.] (печ. Св. София), 1906. – 176, IV с. : с ил.] (№ 664)];

– „**ХУМОРИСТИЧНА АНТОЛОГИЯ**” (1917) е христоматия, която се опитва да съчетае върхови постижения на българската литература, свързани с жанровите превъплъщения на хумора и сатирата. Потърсени са илюстрации както в класически шедьоври, създадени от Иван Вазов, Алеко Константинов и Елин Пелин, така и в творчеството на автори, които в оня исторически момент заявяват своето присъствие в тези жанрове (Дамян Калфов, Александър Божинов...). В подбора прави впечатление търсенето на универсалната художествена рефлексия, а не на политическите саркастични пристрации на деня [Вж: Ангел Владимиров (I курс, ред. – спец. ББ) „Хумористична антология” (1917) [Хумористична антология : Избрани места из произведенията на Иван Вазов, Алеко Константинов, Георги х. Бонев, Михалаки Георгиев, Антон Страшимиров, Кирил Христов, Елин Пелин, Александър Божинов, Трифон Кунев, Ради Радев, К. Савов, Н. Илиев-Сириус, Д. Т. Калфов / Състав. Бончо Х. Георгиев Хаджибонев. – С. : Бълг. писатели, 1917. – 132 с. : с ил., портр.] (№ 665)];

– „**БЪЛГАРАН**” (1921) е една от поредните изяви на интелектуалния кръг около в. „Българан”. Тук са представени най-близките сътрудници на това хумористично издание. Практика е било да се събират публикациите в периодиката в един сборник. Въсъщност това е и архив, и реклама. Позицията на българановци остава непроменена – силна политизация и остро сатирично перо [Вж: Николай Делибеев (I курс, ред. – спец. ББ) „Българан” (1921) [Генадиев, Иван Харитонов. Сборник Българан : Хуморист. стихове и проза / Подбрал и наредил Иван Харитонов Генадиев ; Ил. Александър Добринов. – С. : Гутенберг, 1921. – 110 с. : с ил.] (№ 666)];

– антологичният сборник „**ВЕСЕЛИ МАСКИ ; ПРОЛЕТЕН ГРЯХ**” (1930) е повлиян от естетиката на интелектуалния клуб около в. „Българан”. Иван Вазов не е включен в класацията, но е поднесен откъс от произведение на един от най-големите български комедиографи за всички времена – Ст. Л. Костов. Неговият „Големанов” разширява жанровите граници на антологията, като ѝ придава по-универсален вид от гледна точка на чисто художествените търсения в сферата на хумора и сатирата [Вж: Петя Петрова (I курс, ред. – спец. ББ) „Весели маски ; Пролетен грях” (1930) [Харитонов, Иван Генадиев. Весели маски : Хумористична антология ; (Скици от Ал. Божинов. – С. : Т. Ф. Чипев, 1930. – 127 с. : с ил.)] (№ 667)];

– „**ОПАК СВЯТ**” (1946) не изчерпва всички имена и заглавия в българската сатирична литература, но обгръща доста продължителен период от време – от края на Българското възраждане до 60-те години на XX в. Обхванати са най-значителните автори и

произведения, които очертават магистралата на този литературен жанр. Търсени са концептуални произведения, свързани повече с гражданската позиция на авторите, отколкото с техните философски и естетически възгледи. Намерена е ярната мярка за време и художествено единство [Вж: **Мария Михайлова** (I курс, зад. – спец. ББ) „Опак свят“ (1946) [Опак свят: Антология на бълг. сатира / Състав. Георги Крънзов. – С.: Д. Гологанов, 1946. – 263 с.] (№ 668)];

– [VII.] АНТОЛОГИИ НА ПРЕВОДНАТА И ЧУЖДЕСТРАННАТА ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА (№№ 669-674)

– антологията „**НЕМСКИ ПОЕТИ**“ (1917), създадена от Пенчо П. Славейков, представя произведения от класици на немскоезичната поезия. На практика това е първият цялостен и сравнително завършен художествен образец за това, как писателите от литературния кръг „Мисъл“ (д-р Кр. Кръстев, П. Ю. Тодоров, П. К. Яворов...) са осъществявали в началото на ХХ в. рецепцията на западноевропейския художествен модерн. Тук целта е, както самият поет се изразява в предговора към сборника, да се постигне „ (...) едно органическо цяло, а не случайна сбирка, в която за външно удобство, има нужда от строга хронология“. В някакъв смисъл „Немски поети“ е литературна витрина на прочетеното и преведеното, но тя е и учебник по преводаческо майсторство, който остава ненадминат в цялата история на българското преводаческо изкуство. [Вж: Ирина Шаламанова (I курс, зад. – спец. ББ) „Немски поети“ (1917) [Славейков, Пенчо. Немски поети / Отбор, песни и характеристики за поетите Пенчо Славейков. – С.: Ал. Паскалев, 1911 (печ. С. М. Стайков). – 190, VI с. (2. изд. 1917)] (№ 669)];

– сборникът „**ЗЛАТНО ЦАРСТВО**“ (1941) няма антологична стойност, но в някакъв смисъл е показателен за художествените възгледи на един от най-изтъкнатите български приказници, творили някога у нас – Ран Босилек. Богатата хуманитарна култура на българските писатели, изграждали във времето жанровата структура на авторизираната народна приказка (Елин Пелин, Асен Разцветников, Чито Стоян, Дядо Благо, Дора Габе, Калина Малина, Леда Милева...), е свидетелство за това, как и колко е балансирана рецепцията на чужди художествени образци. Те не са доморасли писатели, черпили вдъхновение само от автентичния български словесен фолклор. Схващали са своята мисия в развитието на българската литература и като просветители на световното културно наследство, и като оригинални български творци [Вж: Катя Александрова (I курс, ред. – спец. ББ) „Златно царство“ (1941) [Златно царство : Сб. норвежки приказки / Състав. Ран Босилек. – С.: Хемус, 1941. – 34 с.] (№ 670)];

– „**ОГЛЕДАЛАТА НА ВЪЛТАВА**“ (1946) е от антологите, които регистрират т.нар. *панславянска идея* в историята на българската литература. От края на Възраждането до 40-те години на миналия век, а и по-късно, почти всички големи български белетристи и поети съставят подобни сбирки, обглеждайки литературното наследство на цялото славянско море (руска, сръбска, хърватска, полска, чешка, словашка, украинска литература...). Кирил Христов е един от познавачи на чешкото художествено литературно наследство, което би трябвало да означава, че тази антология е и своеобразен връх в дифузните процеси между българската и чешката литература. Тук силно впечатление прави присъствието на Иржи Волкер („Балада за моряка“), защото тъкмо той пресемантизира литературния мост между чешката (заедно с поети като Петер Безруч), българската (Никола Вапцаров) и руската литература (Владимир Маяковский). Ярکو олицетворение на сблъсък между постромантичния идеен, утаени в края на XIX и началото на XX век, и модерните търсения на поетите след залеза на символизма (тук с особена сила се откроява творчеството на Витеслав Незвал и Дора Габе, Елисавета Багряна и Десанка Максимович...), е може би най-голямото достойнство на „Огледалата на Валтава“ [Вж: Ирина Шаламанова (I курс, зад. – спец. ББ) „Огледалата на Валтава“ (1946) [Огледалата на Валтава : Антология чешки поети / Под ред. [и предг.] на Цветана Вранска ; Прев. от чеш. ез. Кирил Христов ; Скици Ив. Керезиев. – С.: Държ. изд., 1946. – 118 с. : с портр. – (Библиотека Младешка култура ; 1)] (№ 671)];

– в „**АРАБСКИ ДЕЛНИЦИ**“ (1960) са включени разкази и новели на арабски писатели от различни народности и поколения –

ливански, египетски, иракски и сирийски. Обхванат е период от около половин век. Започвайки от учителите на „сирийско-американската“ школа в хронологичен ред, следват създателите на новелата в Египет, като се стига до най-новите представители на арабската белетристика. При съставянето на сборника „Арабски разкази“ са използвани четири руски издания, които излизат през 50-те години на миналия век. Темите, по които авторите творят, са различни, но те все пак могат да бъдат обединени около няколко общи сюжетни източника: женската съдба, верския фанатизъм, протеста срещу социалните неправди и моралното разложение, военната агресия срещу Египет... [Вж: Веселка Савова, Атанаска Тотева, Гергана Василева, Лена Коен, Мануела Миткова, Надя Златанова, Петранка Малинова (IV курс, зад. – спец. ББ) „Арабски делници“ (1960) [Арабски делници : Сб. разкази и новели / Ред. и [предг.] Манол Након ; Прев. [от рус., араб.] Теодор Попов, Мохамед Али Мруе. – С.: Нар. култура, 1960. – 300 с. : с ил.] (№ 672)];

– „**ПЛАМЪК НА ВЯТЪРА**“ (2007) е мащабна антология на латиноамериканска поезия. Озаглавена е „Пламък на вятъра...“ по израз, взет от стихотворение на колумбийския поет Порфирио Барба Хакоб. Антологията представя текстове от времената на майте, ацтеките и инките през класици като Хорхе Луис Борхес, Пабло Неруда, Сесар Вайехо де Роке Далтон, Ото Рене Кастийо, Леонел Ругама. Сборникът има подчертан просветителски характер. Тя е и своеобразна енциклопедия на латиноамериканското литературно наследство, чийто най-изявен познавач в съвременната българска литература е поетът Никола Инджов [Вж:] **Борис Колев** (I курс, зад. – спец. ББ) „Пламък на вятъра“ (2007) [Пламък на вятъра : Антология на латиноамериканската поезия : Доколумбова, класическа, съвременна / Състав. Никола Инджов. – С.: Захари Стоянов, 2007. – 336 с. – (Ars-poetica)] (№ 673)];

– с авторската антология „**РУСКИ ПОЕТИ**“ (2009) се осъществява проникновение в художествено-естетическите диалози между руското и българското изящно слово. Тук е достигната знакова картина на преживявани дълбинни процеси в менталността на двете литератури (интелектуални процеси, свързани с намиране на съотношения, съответствия, съизмеримост...). Предпочитанието е насочено към „*поети от изповедно-философски тип*“. Обозначено е и едно грандиозно движение в литературно-художествения процес на България, ориентирано към универсалния художествено-естетически процес на човечеството, чието начало в българската преводна лирика е отбелязано с появата през 1911 г. на антологията на Пенчо Славейков „Немски поети“ (2. изд. 1917 г.; подзагл.: Отбор песни и характеристики за поетите). Подборът, преводът, коментарът и встъпителната студия на д-р Петър Велчев включва емблематични лирични творби от Михаил Ломоносов, Александър Пушкин, Фьодор Тютчев, Алексей Хомяков, Михаил Лермонтов, Иван Тургенев, Николай Некрасов, Николай Мински, Пьотр Бутурлин, Дмитрий Мережковски, Максим Горки, Мира Лоховицка, Иван Бунин, Валерий Брюсов, Максимилиан Волошин, Александър Блок, Игор Северянин, Анна Ахматова, Борис Пастернак, Сергей Есенин... Подобна перспектива, водеща началото си от реформатора на руския език и изтъкнатия учен, писател и хуманист Михаил Ломоносов, българският читател има за първи път на български език. Този подбор показва гения – „*слънцето на руската литература*“ (израз: М. Горки) Александър Пушкин, който израства в началото на XIX в. върху почвата на вековните традиции, кристализирани през първите десетилетия на XVIII в. с творчеството на Михаил Ломоносов. В предговора на антологията „Руски поети“ е направена оценка на руската поезия като „неповторим исторически феномен“. Тази оценка е съзвучна с изказаните идеи от такива мислители като Николай Рьорих, Борис Вишеславцев, Николай Бердяев и др. Тук е представена и ретроспекция на преводите на руските поети в ново-българската литература: П. Р. Славейков (А. Пушкин, И. Крилов, К. Батюшков, Д. Минаев, Ал. Коплов, М. Лермонтов, Н. Некрасов). Разкрит е лабиринтът на българската лирическа РОСИКА: даскал Ботьо Петков, Райко Жинзифов, Христо Ботев, Иван Вазов, Константин Величков, проф. Иван Шишманов, Найдено Геров, Добри Чинтулов, Стилиян Чилингиров, Димитър Подвързачов, Георги Бакалов, Гео Милев, Кирил Христов, Младен Исаев, Павел Матев, Димитър

Методиев, Христо Радевски, Людмил Стоянов, Никола Фурнаджиев, Григор Ленков... [Вж: Боряна Николова (маг. – спец. КТ) „Руски поети“ (2009) [Руски поети / Подбор, превод, коментар, встъп. студия Петър Велчев. – С.: Захарий Стоянов, 2009. – 327 с.] (№ 674)];

– [VIII.] АНТОЛОГИИ НА БЪЛГАРСКАТА И ПРЕВОДНАТА ЧУЖДЕСТРАННА ХУДОЖЕСТВЕНА ЛИТЕРАТУРА (№ 675)

– „В ПЕЩЕРАТА НА СЪКРОВИЩАТА. ШЕПА БИСЕРИ“ (1935) реабилитира по някакъв начин рецепцията на западноевропейския модернизъм от края на XIX и началото на XX век. Най-интересното тук е събирането в едно съцветие на Иван Вазов с П. Яворов, Хр. Ясенев, Д. Дебелянов, Тр. Кунев и др. Разбито е схващането, че българският символизъм, чийто литературен манифест се разкрива посредством Яворовите „Безсъници“, няма национална основа. Далеч преди П. К. Яворов, П. П. Славейков и П. Ю. Тодоров личност от т.нар. *стари* (Ст. Михайловски) хвърля интелектуален мост между френските литературни манифести и медальони от Бодлеров тип („Цветя на злото“) и ранните български естетически търсения в сферата на модернизма („Поема на злото“, преименувана по-късно в „Ева“). „В пещерата на съкровищата. Шепа бисери“ е огледало на своето време, в което вече се отразяват новите концептуални търсения от 30-те години на миналия век [Вж: Вергиния Александрова (I курс, ред. – спец. ББ) „В пещерата на съкровищата. Шепа бисери“ (1935) [В пещерата на съкровищата. Шепа бисери / Състав. Мара Т. Тотева; С увод от състав. и обща характеристика на всеки от включените поети: Ив. Вазов, Хр. Ясенев, Ш. Бодлер, Ст. Дринов, Гео Милев, Дж. Байрон, Г. Караиванов, А. С. Пушкин, А. дьо Ламартин, Д. Габе, Д. Дебелянов, Х. Хайне, Тр. Кунев и др. – С.: [Б.и.] (печ. Елисей Петков), 1935. – 204 с.] (№ 675)];

– [IX.] АНТОЛОГИИ НА НАРОДНИ УМОТВОРЕНИЯ (№ 676)

– „СБОРНИК ЗА НАРОДНИ УМОТВОРЕНИЯ И НАРОДОПИС“ (1968) съдържа архивни материали (статии, библиографии, биографии, писма, прошения...), свързани с епохата на Българското

възраждане. Чрез тези публикации едновременно се издирват, събират, популяризират и въвеждат в научен оборот първите документални извори за нашето Възраждане, свързани с фолклора и етнографията. Предназначението на сборника е да събере и обнародва застрашените от физическо унищожение и по-нататъшно разпиляване възрожденски архивни документи. Текстовете добиват своето значение, ако се тълкуват като фрагмент от изворната база на нашата историческа наука. Голямата част от представените материали са предназначени за научноизследователска дейност. Използваният от Михаил Арнаудов библиографски инструментариум показва отлично познаване на изследваните обекти [Вж: Десислава Александрова, Недялка Станкова, Николай Нуков, Десислава Ризова, Венета Пиперкова, Ели Анева, Мирослав Колев, Румяна Вълковска (IV курс, зад. – спец. ББ) „Сборник за народни умотворения и народопис“ (1968) [Сборник за народни умотворения и народопис: Т. 52 / Предг. М. Арнаудов; Ред. Ел. Константинова, Ив. Динков. – С.: БАН, 1968. – 517 с.] (№ 676)].

Има автори, които откриват в антологиите елементи на литературнокритическата оценка (Атанас Далчев, Светозар Йгов...), но ние мислим, че това е пресилено. По-важно е да се обобщи, че българският литературен *florilegium* е преди всичко протяжен, динамичен, но субективен интелектуален акт, който е трябвало по-напред да възпитава (той и днес продължава да възпитава!), а едва след това да облагородява с вторични и третични сюжети *цветната градина* на българското изящно слово, следейки естеството на неговото *пораждане* и *пре-раждане* в поредния нов *букет от цветя*...

Настоящата антология е насочена към вниманието не само на студентите, изучаващи под различна форма българската литература, но и към цялото наше общество.

ABOUT THE PRESENT OF BULGARIA (LIBER AUREUS) (Principles, structure, didactics...)

Dr. Nikolay Vasilev, Prof. D.Sc. Sci. Alexandra Kumanova

Abstrakt

Epilogue to the edition: **Golden Chrestomathy of Bulgaria: Book II. Anthology** : Analytic-synthetic architectonics of the Bulgarian refined speech from IX to XXI c. (Universal information model) : Manual in lexicography of the academic text-writing / Comp. Epil. N. Vasilev, A. Kumanova) ; Sci. consult. : I. Pasi, S. Denchev, M. Kumanov. – Sofia : *Za bukvite – O pismeneh*, 2014. – 1068 (1-840; I-CCXXVIII) p. : ill. – (*Faklonosti* ; IX). – Dictionary of personal, geographic and other names ; Index of names ; Title index ; Key words of publ. ; List of ill. to publ. ; Abbreviations.

In the elaboration of the Anthology are described TWO PHILOSOPHICAL PRINCIPLES:

FIRST PRINCIPLE – the conception, that the literature is a result (reflected light) in the screen of syntactic – semantic – pragmatic;

SECOND PRINCIPLE – the idea, that this Anthology is an Anthology of Bulgarian refined speech, which is seeking its initial

Universal Christian semantic limits; here is acting triune information code (CHRISTIAN IDEALS – FAMILY VIRTUES – ACTIVE INDIVIDUAL VALUE POSITION).

The structure of the Anthology is a result of creation by its authors of original literature *ermineia* (explanation, admonition, description), which legitimize the presence of authors, titles and literary genres merged in a hypostasis manner in a decorated iconic aggregate of the Bulgarian refined speech.

The Anthology has two parts: **I. Lyrics** (I-CXLV enumerated titles); **II. Epos** (1-121 enumerated titles) (in general: 266 works).

Important characteristics of Part I. Lyrics is the restructuring of the folk poetry, which follows the genres accepted in science:

- COSMIC – mythic, legendary, fabulous...;
- RELIGIOUS – New and Old Testament...;

- SOCIAL – public, engagement, wedding, labor, heroic...;
- EVERYDAY LIFE – family, ritual, love, affectionate, grievance, humorous...
- In the Attachments is elaborated a large reference-bibliographic apparatus, presented in the form of:
- Bibliographic list of the literature on the Anthology;
- Notes to the texts, indicated under NN I– XLI;
- Notes to the texts, indicated under NN XLII– CXLV;
- Notes to the texts, indicated under NN 1-4;
- Notes, general explications and abbreviations, indicated under NN 5-77;
- Dictionary of personal, geographic and other names, indicated under NN 5-77;
- Notes to the publication of St. Ft. Paisiy Hilendarski – “Slavonic-Bulgarian History” – N 76;
- Notes to the publication of St. Bishop Sofroniy Vrachanski – “Life and Torments of the Sinful Sofroniy” – N 77;
- Notes to the texts, indicated under NN 78-121;
- Index of names;
- Title index;
- Key words to the publications, indicated under NN I– CXLV;
- Key words to the publications, indicated under NN 1-121;
- List of illustrations of the publications, indicated under NN I– CXLV;
- List of illustrations of the publications, indicated under NN 1-121.

Included in the Attachments bibliographic data (editions and literature) emphasized on the first and the last known publication of the work.

In the personal items of every author in the Attachments are given the years of birth and dead.

The material in the Anthology is organized by specially made GENERAL PERIODIZATION (CHRONOLOGICAL CLASSIFICATION) OF THE BULGARIAN LITERATURE FOR THE PERIOD IX-XXI c. (till 2014):

- I. MEDIEVAL (IX–XIV c.);
- II. PRE-RENAISSANCE (XIV–XVIII c.);
- III. RENAISSANCE (1762–1876);
- IV. CLASSICAL (1876– 1924);
- V. MODERN (1924– 1942);
- VI. NEW (1942– 1956);
- VII. NEWEST (1956 – ...).

In the Epilogue of the Anthology is presented the historiography of Bulgarian anthological thought, leading to the two main sources, reexamined and reconsidered in the new product:

Anthology of Bulgarian Poesy : 2 Vols. / Eds El. Bagryana et als. – Sofia. : Balg. pisatel, 1969. (for Part I. Lyrics);

Old Bulgarian Literature : 7 Vols. / Eds. B. St. Angelov et als. ; [Preface of D. Petkanova]. – Sofia. : Balg. pisatel, 1981. (for Part II. Epos).

In the transcription and the comments of the texts 266 works of the Bulgarian literature from IX to XXI c., encompassed in this Anthology take part 270 students in the school year 2012/2013 and 2013/2014 r. in the period from September 2012 r. to May 2013 (during school year 2013/2014 r. have been made some additions). The names of these students are presented in the Anthology (indicated after the heading: Compilation/Compiled for publication) – see: *IX Student Scientific Conference of ULSIT*. All data from the work on all anthologies of Bulgaria (323 students are working on 400 sources – see: *IX Student Scientific Conference of ULSIT*) are united with those of 400 students on *Slavonic-Bulgarian History* by St. Ft. Paisiy Hilendarski – see: *IX Student Scientific Conference of ULSIT* in the creation of the present Anthology and the electronic library *ANTHOLOGICA* participate during 2007– 2014 (seven) school years by 1014 students. In the contents and the indices of volumes IV– VIII of *IX Student Scientific Conference of ULSIT* are observed the preliminaries to the present anthology work.

Key words: Golden Chrestomathy of Bulgaria – Book II. Anthology – analytic-synthetic architectonics of the Bulgarian refined speech from IX to XXI c. – universal information model – manual in lexicography of the academic text-writing – philosophical principles – literature is a result (reflected light) – screen of syntactic – semantic – pragmatic – Bulgarian refined speech – triune information code (Christian ideals – family virtues – active individual value position) – structure of the Anthology – original literature *ermineia* – parts: I. Lyrics (I-CXLV enumerated titles); II. Epos (1-121 enumerated titles) – restructuring of the folk poetry (genres schemes): cosmic (mythic, legendary, fabulous) – religious (New and Old Testament) – social (public, engagement, wedding, labor, heroic) – everyday life (family, ritual, love, affectionate, grievance, humorous) – reference-bibliographic apparatus – general periodization (chronological classification) of the Bulgarian literature: I. Medieval (IX– XIV c.); II. Pre-Renaissance (XIV-XVIII c.); III. Renaissance (1762– 1876); IV. Classical (1876– 1924); V. Modern (1924– 1942); VI. New (1942-1956); VII. Newest (1956 – ...) – historiography of Bulgarian anthological thought – creative laboratory of anthology.

